

Mapiranje odnosa biologije i psihopatologije u spektru psihotičnih poremećaja – koliko daleko smo odmakli?

Aleksandar Savić

Katedra za psihijatriju i psihološku medicinu, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Klinika za psihijatriju Vrapče

Poremećaji iz spektra psihoze, iako prevalencijom daleko ispod anksioznih i depresivnih poremećaja, predstavljaju arhetipske psihijatrijske poremećaje složenih kliničkih slika, koji sa sobom nude i visoki rizik za značajnu onesposobljenost i stigmatizaciju, pa su i dalje predmet fokusa kliničara, ali i novih istraživanja u psihijatriji. Osim nemogućnosti primjene učinkovitih objektivnih dijagnostičkih alata, skrb za osobe kojima je dijagnosticiran psihotični poremećaj otežana je i (barem parcijalnom) terapijskom rezistencijom na dostupne terapijske metode kod značajnog broja osoba.

Dok je razvoj neinvazivnih funkcijskih neuroslikovnih metoda (npr. funkcijske magnetne rezonance) dao novi zamah istraživanju biologije u podlozi psihijatrijskih poremećaja, isto još uvijek nije rezultiralo identificiranjem upotrebljivih biomarkera pa se može činiti i da je došlo do zamora biologijske psihijatrije. Spomenuto je barem dijelom posljedica značajne kauzalne i kliničke heterogenosti psihijatrijskih poremećaja, s inherentnom slabošću kategorijskog pristupa u psihijatriji, pa se novi pravci istraživanja baziraju i na rekonceptualizaciji psihijatrijskih sindroma i simptoma u skladu s transdijagnostičkim dimenzionalnim modelom. Jedna od inicijativa koja teži takvom pristupu, Research Domain Criteria (RDoC), za cilj ima dimenzionalno mapiranje funkcijskih domena na specifične neuralne krugove kroz više razina, od gena do istraživačkih paradigmi.

Dekonstruiranje pojedinačnih simptoma na pojedine sastavnice, koje su „bliže biologiji“, omogućava bolji uvid u mehanizme nastanka bolesti, potvrđuje klinički pokazanu transdijagnostičku narav brojnih psihijatrijskih fenomena, ali i omogućava razvoj novih potencijalno specifičnijih modela za razvijanje novih terapijskih intervencija. Brojne istraživačke skupine sada u tim pristupima koriste hibridne istraživačke modele koji uz funkcijske neuroslikovne metode uključuju i računalna modeliranja lokalnih i proširenih neuralnih krugova, mapiranje genskog izražaja, ali i farmakološke intervencije kako bi se potvrdili dostupni računalni modeli i otkrila disfunkcija na receptorskoj razini.

Unatoč zamoru koji se možda osjetio na polju biologijske psihijatrije, nova istraživanja dovode nas korak bliže otkrivanju biomarkera i objektivnijih prediktora tijeka i ishoda poremećaja, dugo iščekivanim „svetim gralom“ biologijske psihijatrije.